

Det talade ordet gäller

Anförande av överbefälhavaren, general Håkan Syrén, vid Folk och Försvars rikskonferens i Sälen den 17 januari 2006

Försvarsmaktens utveckling - nästa steg

Eders Kunglig Höghet, ärade konferensdeltagare,

Igår fick ni en inblick i vidden av det förändringsarbete som på bred front pågår inom Försvarsmakten. Omställningen från det stora invasionsförsvaret till ett användbart insatsförsvaret är genomgripande och kommer att präglade Försvarsmaktens utveckling under lång tid framöver.

En viss upprepning av vad jag sagt igår är ofrånkomlig när jag nu ska belysa Försvarsmaktens fortsatta väg bortom den försvarsbeslutsperiod som sträcker sig fram till och med 2007. Ni kommer att känna igen en hel del från den lilla bok "Här och nu" som delades ut igår kväll.

Några nyckelord:

- långsiktighet och uthållighet i planeringen
- insatsförmåga här och nu
- kostnadseffektivitet
- fortsatt internationalisering

Långsiktighet och uthållighet

Försvarsplanering är en långsiktig verksamhet där ekonomin – vid sidan av omvärldsanalysen - alltid är ett grundläggande ingångsvärde.

De ekonomiska förutsättningarna har förändrats rejält under de senaste åren. Från 2000 till 2007 kommer Försvarsmaktens anslag att ha reducerats med nästan nio miljarder. Det motsvarar ganska precis 20 %. I ljuset både av den stora andelen fasta eller trögrörliga kostnader och av de genomgripande, samtida reformeringskraven är det en mycket stor minskning.

Det är självfallet så att de snabba förändringarna av de ekonomiska förutsättningarna för planeringen har försvårat möjligheterna till balans mellan input och output. Det är nu centralt för Försvarsmaktens effektivitet att vi får realistiska och långsiktigt hållbara utgångspunkter för vår planering. Om den fortsatta reformeringen ska bli framgångsrik krävs en större långsiktighet än vad som präglade de senaste årens försvarsplanering.

Realism i planeringen handlar också om att ta tillräcklig hänsyn till framtida kostnadsutveckling. Underskattar vi den så blir konsekvensen samma ryckiga och ineffektiva planering som vid icke förutsedda anslagsminskningar.

De långsiktiga ekonomiska konsekvenserna för den kvalitativa utvecklingen är viktiga att förstå. Varje ny generation av förband och system är normalt inte bara effektivare än sin

företrädare utan också väsentligt dyrare. Vid en oförändrad ekonomisk ram innebär det att antalet enheter ofrånkomligen reduceras. Det är något vi tydligt kan se i tabeller över utvecklingen av antalet flygplan, fartyg, brigader etc.

Det är en faktor som rätt fort får stort genomslag.

En tumregel som hållit under lång tid är att anskaffningskostnaden för system och förband i fast penningvärde blivit mellan 3 och 4 % dyrare varje år. Effekten har blivit antingen att antalet förband successivt minskat – eller att våra förband successivt förlorat i modernitet relativt omvärlden.

Med tre och en halv procents fördyring per år halveras numerären på 20 år. Hade vi haft kvar den gamla invasionsförsvarsstrukturen så skulle den alltså vid oförändrad anslagsnivå enbart av detta skäl ha halverats mellan 1990 och 2010. När vi lägger ihop fördyringarna och anslagsminskningarna är de förändrade förutsättningarna mycket omfattande.

Jag är medveten om att det är mycket som ändrats och att historiska tumregler inte automatiskt är tillämpbara framåt. Det finns emellertid ett antal faktorer som talar för att även våra framtida förband kommer att bli dyrare. Materielslitaget är högt i insatta insatsförband, säkerhetskraven är allt högre och personalkostnaderna kommer att öka. Detta måste vi ha i åtanke annars blir det en glädjeplanering.

Insatsförmåga här och nu

Försvarsmakten befinner sig i en situation där det inte går att ytterligare hyvla på insatsorganisationen utan att hela förmågor försvinner. Som tydliggjorts också av försvarsförvaltningsutredningen tar förvaltningsdelen idag en alltför stor del av det samlade försvarsanslaget. Vi måste alltså finna vägar att få ut mer insatsförmåga av vår samlade verksamhet.

Vi kan inte längre göra ”som vanligt”, dvs. ge oss på insatsförmågan. Vi måste pröva alla vägar till förbättrad effektivitet innan vi ger oss på förbanden. Vi måste bli smartare.

Därför är det målet att få ut maximal försvarsförmåga som styr Försvarsmaktens prioriteringar.

Regionalpolitiska och andra hänsyn påverkar givetvis också försvarspolitikerna, men kan innebära att prislappen för den militära verksamheten blir högre inte minst när insatsorganisationen är så hårt trimmad som idag.

Viktigast just nu är att Försvarsmakten klarar de omedelbara åtaganden den har. Vi måste säkerställa att vi verkligen kan leverera efterfrågad förmåga här och nu. Det gör vi genom att hålla förband i beredskap för internationella insatser. Det gör vi genom att förband är insatta i Liberia, i Bosnien, i Kosovo och i Afghanistan. Det gör vi genom att ytterligare stärka vår snabbinsatsförmåga.

Statsmakternas prioriterade mål just nu är att Sverige ska klara åtagandet att ta ansvar för en av EU:s snabbinsatsstyrkor den 1 januari 2008. Det ställer mycket stora krav på stora delar av Försvarsmakten och bidrar samtidigt till att driva på utvecklingen av insatsförsvaret. Det är bra.

Det innebär inte att vi gör avkall på omsorgen om framtida kompetens och förmåga. Försvarsmaktens framtida förmåga bygger på den kompetens som finns i dag och på vår förmåga att rekrytera duktig och engagerad personal. Förmåga att möta framtiden förutsätter kompetens och förmåga idag. Personalförsörjningen är en strategisk fråga.

Finns det då bättre förutsättningar för en stabilare planering idag?

Ja, på ett antal viktiga punkter bör förutsättningarna ha förbättrats.

- Vi har sent om sider på allvar börjat frigöra oss från det kalla krigets mentala arv, politiskt och militärt. Våra mål utgår nu från vad insatsförsvaret kräver internationellt och nationellt – inte från det invasionsförsvar som inte längre behövs.

- Verkligheten ställer nu påtagliga och konkreta krav. Sverige ska klara de åtaganden vi tagit på oss inom EU. Vi ska uppfylla alla de gemensamt uppsatta kvalitetskraven, vi ska kunna verka effektivt tillsammans med andra, vi ska tillgodose högt ställda krav på säkerhet osv.

- Jag uppfattar också en växande medvetenhet om att den insatsorganisation vi nu har **inte** kan reduceras ytterligare utan stora negativa konsekvenser för vår allsidighet. Antalet förband av olika typer är alltså nu så litet att det är uppenbart att det inte är möjligt att skära mer utan att ta bort hela förmågor.

- Statsmakternas mål utgår från kraven på Sverige som suverän nation respektive på vår vilja att kunna utöva inflytande och respekt i det europeiska och internationella säkerhetssamarbetet. Det är mål som idag saknar koppling till antaganden om direkta militära angreppshot i vårt område.

Dessa faktorer innebär att de formulerade målen nu i viktiga avseenden bör vara långsiktigt stabila så länge den säkerhetspolitiska utvecklingen i Europa inte ställer krav på en radikal omprövning av försvarspolitik.

Det internationella samarbetet och vårt deltagande i internationella insatser spelar i dag en central roll för att långsiktigt utveckla den professionella militära kompetensen inom Försvarsmakten. De internationella insatserna går alltså hand i hand med att långsiktigt vidmakthålla kompetens att möta framtida hot och utmaningar.

Sverige måste även inom ramen för ett närmare internationellt samarbete ha förmåga att hantera hot som kan riktas mot mål i Sverige. Jag utgår från att Sverige även i framtiden kommer att vilja ha effektiv förmåga att hantera fredstida kriser utan direkt inblandning av andra länders militära styrkor på vårt territorium. Som diskussionen i söndags klargjorde finns det också en stor enighet om att samhället måste säkerställa en samlad förmåga att möta extrema situationer och påfrestningar.

Diskussionen under de första konferensdagarna har lyft fram behoven av att stärka vår nationella territoriella förmåga att hantera nya hot och risker och då inte minst storskalig terrorism. Det finns situationer där polisen har behov av stöd från andra statliga myndigheter, främst, men inte enbart, från Försvarsmakten. Om stora samhällsvärden står på spel skall självklart samhällets alla tillgängliga resurser kunna tas i anspråk.

Stödinsatser till Polisen kommer att påverka vårt övningsmönster, men även beredskap och internationella insatser. Insatser i enlighet med den föreslagna lagen kommer alltså att medföra kompletteringsbehov i den normala verksamheten. Vi förbereder oss för detta.

Hur går vi vidare?

Dagens insatsorganisation kan inte jämföras med invasionsförsvarets krigsorganisation. Det är en organisation som har formats utifrån de helt andra krav som ställs idag. Förutsättningarna i omvärlden och närområdet har förändrats dramatiskt och snabbt. Som jag framhöll igår är det till och med stora skillnader mellan försvarsbesluten 2001 och 2004.

Listan på nya och kostsamma krav är lång: De gäller omedelbar duglighet och förmåga. De gäller flexibilitet och interoperabilitet. De gäller skydd och säkerhet. De gäller underhåll och logistik.

Ett enkelt exempel: Ett stridsfordon i vår styrka i Liberia slits under några patrulleringsuppdrag lika mycket som under två utbildningsår hemma i Sverige! Det är en helt annan verksamhetsprofil.

Det är helt klart att insatsorganisationen idag är liten. Det är en organisation med obefintliga marginaler för ytterligare krympning.

Kommer den att räcka till för både växande internationella åtaganden och för att säkra långsiktig kompetens och förmåga?

Det är en bra fråga, som inte har något färdigt svar idag. Fortsatt reformering är helt avgörande! Det förutsätter fortsatt stöd från uppdragsgivaren.

En sak är under alla förhållanden helt klar. Det går inte längre att använda osthyveln och reducera vår insatsorganisation ytterligare. När vi går vidare är det alltså nödvändigt att klara förändrade kvalitativa krav genom att få ut mer effekt ur de anslag vi har, dvs. genom att skapa en Försvarsmakt och en försvarssektor som är anpassad till insatsförsvarets behov.

Den genomgripande reformering av soldatutbildningen och officerssystemet som vi inlett är ett av de absolut viktigaste medlen för att nu få ut mer insatsförmåga för de pengar vi anslår till försvaret. Det arbetet går vidare, men det brådskar att på motsvarande sätt också anpassa andra delar av den samlade försvarssektorn till insatsförsvarets behov och dagens ekonomiska realiteter.

Försvarsmakten förutsätter det politiska stöd som erfordras för att förändringarna skall bli realitet.

Utan att föregripa Peter Lagerblads kommande redovisning av Försvarsförvaltningsutredningens förslag kan jag bara understryka vikten av att vi utifrån kraven på Försvarsmaktens insatsförmåga, ser till så att utredningens förslag genomförs. De medel som utredaren anser kan komma att frigöras är en direkt förutsättning för den fortsatta internationaliseringen av Försvarsmakten.

Jag har tidigare framhållit att antalet förband och system av olika typer nu ligger på gränsen för vad som är möjligt att vidmakthålla med rimlig balans mellan de produktionsresurser som krävs och den förmåga som erhålls.

När vår egen nationella bas blir för liten måste vi vidga basen. Många mindre länder drar nu slutsatsen att det är nödvändigt att skapa möjligheter till ökat internationellt samarbete och rollspecialisering för att klara tillräcklig allsidighet och kvalitet i den egna förmågan. Ett sätt att få ut ökad effekt ur våra ansträngningar är att öka försvarssamarbetet med andra länder som är i en likartad situation.

Det är en fråga om såväl nödvändig rationalitet som kunskapsöverföring. Mest näraliggande är att utöka samarbetet inom utbildning, övningsverksamhet och materielförsörjning. Samarbetsdimensionen är också viktig att beakta i den fortsatta reformeringen av försvarssektorn som helhet.

Samarbetet kan innebära att huvudansvaret för olika områden fördelas mellan olika länder på ungefär det sätt som hittills varit fallet inom det nordiska FN-samarbetet. Länder i närområdet ligger av politiska, geografiska och språkskäl nära till för ett utökat samarbete. Samarbetet inom ramen för Nordic Battle Group liksom det ökande övningssamarbetet i Norden är bra exempel på hur vi har börjat gå vidare.

Ytterligare steg skulle kunna vara att snabbt och kraftfullt också utveckla det operativa samarbetet. Det skulle till exempel kunna handla om en vidareutveckling av nuvarande fredstida minröjningssamarbete eller om gemensam fredstida övervakning i luften, respektive på och under havsytan.

Ett mer utvecklat samarbete skulle också kunna innebära att olika länder specialiserar sig på olika förmågor. Det är komplicerat, men ligger nära till hands när det handlar om sådana förmågor som behövs vid internationella insatser. Det kan till exempel gälla strategiska transporter och gemensam logistik. Vi måste pröva helt nya koncept. En tröst är att problemen delas av många länder. Sverige bör kunna ta initiativ. Ytterst handlar det om en slags överlevnadsfråga.

Vi har redan i dag både bilateralt och flernationellt ett betydande samarbete, som utan tvekan skulle kunna breddas och fördjupas avsevärt. De hinder som tidigare fanns genom att det svenska försvaret verkade utifrån nationella koncept – en svensk profil - är nu borta.

Vårt interoperabilitetsprogram omfattar hela Försvarsmakten. Sverige är enligt de omdömen vi genomgående får i internationella övningar i dag mer Nato-interoperabelt än många Nato-länder. Att olika länder har olika materielsystem är naturligtvis i vissa avseenden begränsande, men våra erfarenheter från till exempel internationella flygövningar de senaste åren visar att skillnaderna i dag betyder långt mindre än tidigare.

Den internationella utvecklingen kommer ständigt att ställa oss inför förändrade förutsättningar och nya utmaningar. Som medlem i EU och partner till Nato är vi alltmer en del i ett europeiskt och transatlantiskt säkerhetssamarbete med global räckvidd. Det har gått fort. Det är en utveckling som leder mot en försvarsstruktur som blir alltmer lik övriga europeiska länders. Utrymmet för en rent nationell försvarspolitik blir allt snävare. Det innebär att de nationella vägvalen blir än viktigare.

Att utforma Försvarsmakten så att den effektivt kan stödja svenska säkerhetsintressen under dessa förändrade förutsättningar är en stor utmaning. Jag är väl medveten om de nationella krav som kan ställas på Försvarsmakten. Vi har ett omfattande arbete att klarlägga behov av förband, beredskap, lednings- och lydnadsförhållanden som det nationella perspektivet ställer. Det kan vi göra när rollspelen mellan de svenska myndigheterna är utredda.

Avslutning

Den som förväntat sig att mitt anförande skulle kasta sig ut i spännande beskrivningar om en ny spektakulär Star War-försvarsmakt bortom reformeringen kanske blivit besviken!

”Nästa steg” är inte något revolutionerande nytt – det är att se till att reformeringen förverkligas på ett långsiktigt och hållfast sätt.

*****

Försvarsmakten går vidare med den reformering vi nu står mitt i för att uppnå de mål som riksdagen och regeringen satt upp. Det är en bit kvar...

Den insatsorganisation vi nu sätter upp ger en grundförmåga som är nödvändig för att klara våra internationella åtaganden och kraven på nationell förmåga idag och imorgon.

Genomförandet av reformeringen ställer stora krav på ökad effektivitet i hela försvarssektorn. Där behövs stöd och hjälp.

En genomgripande reformering av personalförsörjning och soldatutbildning är nödvändig. Där behövs stöd och hjälp.

Försvarsförvaltningsutredningens förslag måste snabbt omsättas i handling för att frigöra resurser som behövs för att öka vår förmåga. Där behövs stöd och hjälp.

Sist men inte minst: vi måste vidareutveckla det internationella samarbetet för att fullt ut utnyttja den potential som vi skapat genom det senaste decenniets investeringar i internationell interoperabilitet.

Det handlar inte bara om stöd och hjälp. Det handlar också om insikt och mod.